Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Obor Provoz a ekonomika

Teze k diplomové práci:

Problematika veřejného sektoru

Autor diplomové práce: Daniela Balogová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Zlata Koštejnová

2005, ©

Teze k diplomové práci na téma:

Problematika veřejného sektoru

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma „Problematika veřejného sektoru“ a navázala jsem tak na svoji bakalářskou práci. Efektivní fungování veřejného sektoru, a efektivnost je jeden z hlavních problémů, se dotýká každého z nás. Denně vstupujeme do jednání s institucemi veřejného sektoru – chodíme do školy, navštěvujeme lékařská zařízení, řešíme různé problémy s orgány státní správy, policie a armáda zajišťují naši ochranu apod.. V našem zájmu by proto mělo být vědět o této problematice co nejvíce.

Cílem diplomové práce bylo objasnit problematiku veřejného sektoru a odvětví školství z teoretického hlediska na základě studia odborné literatury. Dále následovala analýza odvětví veřejného sektoru, speciálně školství. Informace získané analýzou sekundárních dat byly v poslední kapitole propojeny s praxí konkrétního subjektu (ZŠ Tábor, Husova 1570-2.budova).

Nejdříve jsem se zaměřila na popis a vysvětlení základních termínů, které se této problematiky týkají. Co si člověk představí pod pojmem veřejný sektor, proč jej potřebujeme, posláním, funkcí a činností veřejného sektoru. Dále jsem popsala rozdělení veřejného sektoru do jednotlivých bloků a vysvětlila jeho fungování na dvou modelech národního hospodářství, statickém a dynamickém. V další kapitole jsem se věnovala otázce financování veřejného sektoru, vysvětlila jsem pojem veřejné finance, jaké složky veřejných financí máme, jaké fiskální funkce jsou s veřejnými financemi spojeny. Krátce jsem se zmínila i o státním rozpočtu a veřejných rozpočtech.

Pro popis konkrétního odvětví veřejného sektoru jsem si zvolila z II. bloku Odvětví rozvoje člověka - odvětví školství, jehož úkolem je uspokojování potřeb vzdělávání. Moderní společnost klade stále větší důraz na každého jednotlivce, na objem jeho znalostí a dovedností, a aby si člověk tyto dovednosti mohl osvojit, je nutné jeho neustálé vzdělávání. Škola, učení a výuka jsou specifickými nástroji sociální komunikace a nástrojem rozvoje lidské osobnosti, proto se vzdělání, stejně tak jako v ostatních zemích Evropské unie, i v České republice považuje za jedno ze základních lidských práv.

Vzdělávací soustava České republiky je tvořena relativně samostatnými stupni vzdělávání, kterým odpovídají jednotlivé typy škol. Předškolní výchovu zajišťují mateřské školy, povinnou devítiletou školní docházku a tím i základní vzdělávání základní školy. Střední vzdělávání zajišťují gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Terciální vzdělávání umožňují vyšší odborné školy a vysoké školy. Speciální školy jsou zde pro děti s různým stupněm postižení. V poslední době se velmi rozšířilo i vzdělávání dospělých.

V převážné míře je v ČR školství veřejným statkem a je hrazeno z veřejných rozpočtů formou dotací. Celkové veřejné výdaje na školství činily v roce 2003 celkem 115,9 miliardy Kč, což představuje jen 4,8 % HDP (oproti zemím OECD je toto procento velmi nízké, v těchto zemích dosahuje 6,2 % HDP). Školy získávají peněžní prostředky z rozpočtu MŠMT, z rozpočtu obcí a vlastní doplňkovou činností.

Pokud srovnám vzdělávací systémy v zemích EU s Českou republikou, musím konstatovat, že si jsou velmi podobné. Ve většině zemí je školství považováno také za jedno z nejdůležitějších odvětví a stát má tedy zájem jej podporovat prostřednictvím finančních prostředků z veřejných zdrojů. V něčem se ale české školství přece jen liší.Veřejné výdaje na žáka pro primární vzdělávání představují v ČR jen necelou ¼ veřejných výdajů ve vyspělejších zemích EU (a podobně jsou na tom i ostatní nově příchozí země EU). Zde je opravdu co dohánět. A nejen ve výdajích na žáka, ale i v platech učitelů naše země velmi zaostává. Např. minimální plat učitele ve srovnání s HDP na hlavu byl v Rakousku v roce 2001 - 87,8 %, ve Finsku dokonce 147,3 % a v ČR pouze 55,7 %. Nemůžeme se proto divit, že v oblasti vzdělávání máme neustálý nedostatek kvalitních pedagogů a zvyšuje se i jejich průměrný věk. Jestliže plat vysokoškolsky vzdělaného pedagoga je na tak špatné úrovni oproti zemím EU, raději budou mladí pracovníci z oblasti školství odcházet do jiné sféry, soukromého sektoru anebo do zahraničí.

Pro analýzu konkrétního případu financování veřejného sektoru jsem vybrala Základní školu Tábor, Husova 1570-2. budova. Tato škola hospodaří jako příspěvková organizace a pro sledování toku peněz ze státního rozpočtu jsem použila údaje školy za hospodářský rok 2004. Protože školy mají rozdílný rok činnosti a hospodářský rok, byly použity také údaje za školní rok 2003/2004. Škola sdružuje zařízení základní škola, mateřská škola, školní jídelna a školní družina a spravuje majetek předaný zřizovatelem

k hospodářskému využití. Ve škole pracuje 52 zaměstnanců, z toho 24 má vysokoškolské vzdělání. Ve školním roce 2003/2004 navštěvovalo 63 dětí mateřskou školu, 379 žáků základní školu, 78 žáků školní družinu a 965 strávníků školní jídelnu.

Financování školy je vícezdrojové. Škola před začátkem hospodářského roku sestavuje rozpočet, který předkládá zřizovateli a ten na jeho základě přiděluje finanční prostředky určené na provoz zařízení. Další rozpočet – přímých výdajů obdrží od krajského úřadu a získává tak prostředky na platy, odvody a další neinvestiční výdaje. V průběhu roku s těmito prostředky hospodaří a provozuje také doplňkovou činnost. Na konci hospodářského roku předkládá zřizovateli celkový rozbor hospodaření, provádí vyúčtování hospodaření za jednotlivá zařízení a sestavuje Výkaz zisků a ztrát, Rozvahu a Výroční zprávu. Nejvíce peněz vynaloží škola na mzdy zaměstnanců (47 % celkových nákladů), dále na potraviny, spotřebu energií a další.Téměř 81 % výnosů školy tvoří příspěvky ze státního rozpočtu. Tento stav je setrvalý od roku 2001. Z celkových výnosů představují 62 % prostředky kraje a 19 % prostředky obce. Škola se tedy na svých výnosech podílí jen minimálně, a proto je její činnost závislá na státních dotacích.

Domnívám se, že financování základního vzdělání by sice z větší části mělo zůstat v kompetenci státu, ale škola sama by se do financování měla také zapojit. K tomu je ale nutné, aby došlo k úpravě zákona o doplňkové činnosti škol a škola tak získala více možností, jak finanční prostředky touto cestou získávat a využívat. Je to i v zájmu státu, protože prostředky, které vláda při tvorbě rozpočtu ušetří v této oblasti může pak poskytnout např. do vzdělávání vysokoškolského anebo na zvýšení platů pedagogických pracovníků škol.

Přesto, že v mnohém je systém vzdělávání v ČR obdobný jako v jiných zemích EU, je nutné některé části přehodnotit a změnit, abychom zůstali v Evropě konkurenceschopní. Např. již nyní probíhající reforma financování veřejných vysokých škol předpokládá do budoucna změnu při rozdělování peněz ne jenom podle počtu studentů, ale i podle kvality školy a jejích výsledků. Dalším krokem ke změně je také schválení návrhu zákona, který by měl pomoci proměnit ČR ve vzdělanější zemi s rychle rostoucí ekonomikou. Jeho cílem je zvýšení motivace lidí studovat i po dosažení určité úrovně (např. získání maturitního vysvědčení) a možnost si část nákladů vynaložených na studium odečíst z daní. Pokud si ale závažnost vzdělávání a profesního uplatnění neuvědomí sami občané, situace se příliš nezmění.

Seznam použité literatury

1 OCHRANA, František: Veřejný sektor a efektivní rozhodování, Management Press, Praha, 2001

2 REKTOŘÍK, Jaroslav a kol.: Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru, Ekopress, Praha, 2002

3 REKTOŘÍK, J a kol.: Ekonomika veřejného sektoru, MU Brno, 1999

4 PEKOVÁ, J., PILNÝ, J.: Veřejná správa a finance veřejného sektoru, ASPI Publishing, Praha, 2002

5 STIGLITZ, Joseph E.: Ekonomie veřejného sektoru, Grada Publishing, Praha 1997

6 MUSGRAVE, R.A.: Veřejné finance v teorii a praxi, Management Press, Praha 1994

7 PRŮCHA,P., SKULOVÁ, S.:Základy správního práva a veřejné správy, MU Brno, 1999

8 STRECKOVÁ, Yvonne, MALÝ, Ivan a kol.: Veřejná ekonomie pro školu i praxi, Computer Press, Praha, 1998

9 MANKIW, N. Gregory: Zásady ekonomie, Grada Publishing, Praha 2000

10 ROTHBARD,N. Murray: Ekonomie státních zásahů, Liberální institut, Praha, 2001

11 VYBÍHAL, Václav: Veřejné finance, E.I.A., Hradec Králové, 1995

12 Kolektiv katedry veřejných financí: Veřejné finance, VŠE, Praha, 1994

13 LNĚNIČKOVÁ, Jitka: České země v době předbřeznové 1792-1848, Libri, Praha, 1999

14 EFMERTOVÁ, Marcela C.: České země 1848-1918, Albatros, Praha, 1995

15 AUGUSTA, Pavel, HONZÁK, František: Československo 1918-1938, Albatros, Praha, 1992

16 AUGUSTA, Pavel, HONZÁK, František: Československo 1938-1945, Albatros, Praha, 1995

17 KUZMIN, M. N.: Vývoj školství a vzdělávání v Československu, Academica, Praha, 1981

18 SOMR, Miroslav: Dějiny školství a pedagogiky, SPN, Praha, 1987

19 Školství v pohybu, Výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v letech 1990-1995 MŠMT spolu s Ústavem pro informaci ve vzdělávání, 1995

20 Školství v pohybu, Výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v letech 95-96, MŠMT spolu s Ústavem pro informaci ve vzdělávání, 1996

21 Vývojová ročenka – Školství v České republice 1989/90-2002/03, Ústav pro informace ve vzdělávání, 2003

22 Národní program rozvoje vzdělávání v České Republice - Bílá kniha, MŠMT spolu s Ústavem pro informace ve vzdělávání, Tauris, Praha, 2001

23 Evropská komise: Struktury systémů vzdělávání a počáteční odborné přípravy v zemích Evropské unie, Office for Official Publications of the European Communities, 1995, český překlad Gnosis, 1997

24 JANKOVEC, Otakar: Informace o základních školách v Táboře, Město Tábor - Odbor školství, kultury a tělovýchovy, 1995

25 Veřejná správa č.9/2004, Zeman, Pavel: Financování škol, předškolních a školských zařízení zřizovaných obcemi, str. 10, 23-24

26 Acta Oeconomica, 99/č.7

27 Holub, Petr.Ministerstvo školství se marně brání úpadku.Hospodářské noviny, 28.10.2004, str.4

28 Hospodářské noviny, 30.8.2004, str.4

29 Holub, Petr: Nejvíce bohatne ten, kdo se vzdělává. Hospodářské noviny, 21.4.2005

30 Internetové odkazy:

www.uiv.cz

www.czso.cz

www.msmt.cz

www.europa.eu.int

www.euroskop.cz

www.eursc.org

www.ihned.cz/autori

www.hn.ihned.cz